

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

**Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný
zo zdrojov EÚ**

Mgr. Jaroslava Pillárová

Využitie techník tvorivého písania na 1.stupni ZŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Jaroslava Pillárová

Kontakt na autora: Základná škola Okružná 17, Michalovce
posta@zsokrumi.edu.sk

Názov OPS/OSO: Využitie techník tvorivého písania na 1.stupni ZŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Marianna Terpitková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

tvorivosť, tvorivé vyučovanie, tvorivé písanie, princípy tvorivého písania, techniky tvorivého písania

Anotácia

Rozvíjanie písania spočíva vo využívaní techník tvorivého písania nielen v jazykovom, či literárnom vyučovaní a výchove, ale aj v spoločenskovedných i prírodovedných oblastiach. Práca OPS sa venuje tvorivému písaniu na 1. stupni ZŠ. Oboznamuje s písaním ako prostriedkom komunikačnej zručnosti. Ponúka podstatné charakteristiky tvorivého písania a techniky tvorivého písania na 1. stupni ZŠ. Teoretická časť práce sa zaoberá opisom základných pojmov súvisiacich s témou práce, praktická časť obsahuje námety vyučovacích hodín s využitím techník tvorivého písania realizovaných na 1. stupni ZŠ. Ponúknuté námety môžu byť inšpiráciou ku každodennému pozitívnemu naladeniu žiakov i učiteľa.

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI.....	7
2 TVORIVÉ PÍSANIE.....	9
2.1 Tvorivosť a tvorivé vyučovanie.....	9
2.2 Tvorivé písania.....	9
2.3 Základné princípy tvorivého písania.....	10
2.4 Tvorivé písanie a primárna škola.....	10
3 TECHNIKY TVORIVÉHO PÍSANIA.....	13
3.1 Technika asociačného písania.....	13
3.2 Písanie ako hra	14
3.3 Techniky štrukturovaného písania.....	15
3.4 Techniky literárneho písania.....	16
4 VYUŽITIE TECHNÍK TVORIVÉHO PÍSANIA.....	17
4.1 Námety vyučovacích hodín.....	17
5 ODPORÚČANIA PRE PEDAGOGICKÚ PRAX.....	33
ZÁVER	35
Zoznam príloh	37

ÚVOD

V súčasnej dobe sa stáva tvorivé vyučovanie neodmysliteľnou súčasťou moderného vyučovacieho procesu. Je novým, moderným termínom, osobitným metodickým postupom vo vyučovaní. Dostalo sa aj do štátnych pedagogických dokumentov. Školy na všetkých stupňoch vytvárajú vlastné voliteľné predmety s týmto názvom.

Sú názory, že tvorivé písanie má predpoklady stať sa súčasťou učebných osnov predmetu slovenský jazyk a literatúra. Ale žiaľ, snahy o začlenenie do procesu sú aplikované len na niektoré stratégie tvorivého písania, a to z dôvodu časového nedostatku na bežných hodinách, ďalej predimenzovanosťou učiva, ako aj nedostatku odbornej literatúry.

„Najčastejším aplikačným priestorom tvorivého písania v primárnej škole by mala byť jazyková, komunikačno – slohová a literárna edukácia. Tvorivé písanie je jedným z vhodných programov na plnenie základných cieľov vyučovania jazyka, slohu i literatúry.“ (Klimovič, 2009)

Tvorivé písanie teda predstavuje súbor aktivít, ktoré menia žiaka z príjemcu na spoluautora textu. Aktívnou účasťou žiaka na vyučovacom procese vedie tvorivé písanie k originalite, k experimentovaniu, k iniciatíve. Na druhej strane žiaci sa môžu zbaviť strachu pri ústnom prejave, získavajú istotu a sebadôveru, neboja sa vyjadriť svoj názor alebo prezentovať svoje tvorivé výsledky pred spolužiakmi.

Myslím si, že vyučovanie slovenského jazyka a literatúry sa vďaka tvorivému písaniu stáva pre žiakov prítiažlivejším, zábavnejším. Primerané použitie techník podporuje nielen verbálnu tvorivosť žiakov, ale prispieva aj ku kultivovaniu jazykového vyjadrovania, čo je čiastkový cieľ vyučovania slovenského jazyka a literatúry na 1. stupni základnej školy.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Základnou funkciou vyučovania slovenského jazyka na 1. stupni ZŠ je viesť žiakov k osvojeniu si spisovnej podoby materinského jazyka, správneho pravopisu, gramatiky, ako aj rozvíjať vyjadrovacie schopnosti na úrovni ústnej i písomnej. Predmet slovenský jazyk a literatúra má komplexný charakter, pretože spája jazykovú, literárnu, slohovú zložku, písanie a čítanie. Do literárnej výchovy ako integrujúci prvok možno zahrnúť tvorivé písanie. Považujeme ho i za prostriedok preniknúť do významovej a estetickéj hĺbky literárneho diela. Tvorivé písanie sa tak stáva pre žiaka zdrojom poznania v oblasti lexiky, syntaxe, štylistiky, noetiky a poetiky, v neposlednom rade aj čítania. OPS predkladá návrhy na vyučovacie hodiny zamerané na využitie techník tvorivého písania na 1. stupni ZŠ. Ukazuje na ich využitie v edukačnom procese: ako motivačné rozcvičky na začiatku akéhokolvek typu hodiny; ako súčasť bežných hodín alebo ucelených blokov vyučovacích hodín; ako záverečné aktivity.

- **Kategória:** učiteľ
- **Podkategória:** učiteľ pre primárne vzdelávanie
- **Žiak:** žiak prvého stupňa základnej školy
- **Vzdelávacia oblasť:**
Príroda a spoločnosť
Umenie a kultúra
Jazyk a komunikácia
- **Škola, ročník:** základná škola, 1. – 4. ročník

Vyučovacie predmety:

Slovenský jazyk a literatúra
Výtvarná výchova
Obohatenie
Vlastiveda

Hlavný cieľ práce

Hlavným cieľom OPS práce je poukázať na metódu tvorivého písania a na možnosti jej implementácie v rámci predmetov: slovenský jazyk a literatúra, vlastiveda, obohatenie a výtvarná výchova.

Čiastkové ciele OPS:

- prostredníctvom techník tvorivého písania podporiť aktivitu a záujem žiakov, rozvíjať samostatnosť pri práci a koordinovať prácu žiakov v triede,
- rozvíjať individuálny pisateľský štýl, čitateľské a komunikačné zručnosti,
- rozvíjať inovatívne metódy a formy vo výučbe slovenského jazyka a literatúry, vlastivedy, obohatenie a výtvarnej výchovy,
- vedieť uplatniť už získané vedomosti pri samotnej práci v edukačnom procese.

Východisková situácia OPS

- ťažkosti v písomnom vyjadrovaní sa žiakov primárneho vzdelávania
- problémy žiakov pri samostatnej prezentácii na vyučovacej hodine

- nechúť žiakov k učeniu sa
- strach z písania vyplývajúceho z nízkeho sebavedomia, z obavy písomne vyjadriť svoje myšlienky, postoje, nástroje

Vymedzenie kompetencií

Na vyučovacích hodinách rozvíjam u žiakov nasledovné kompetencie:

Kompetencia učiť sa učiť

- využívať základy rôznych techník učenia sa a osvojovania si poznatkov
- využívať základy sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov
- získané informácie vyberať, hodnotiť, spracovávať a využívať vo svojom učení
- uvedomiť si význam vytrvalosti a iniciatívy pre svoj pokrok
- uplatňovať základy rôznych techník učenia sa a osvojovania poznatkov

Kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií

- používať vybrané informačné technológie pri vyučovaní a učení sa

Osobné, sociálne a občianske kompetencie

- osvojiť si základy pre efektívnu spoluprácu v skupine
- prijímať nové nápady alebo prichádzať s novými nápadi a postupmi pri spoločnej práci
- uvedomovať si význam sociálno-emočnej klímy v triede a svojim konaním prispievať k dobrým medziľudským vzťahom
- odhadnúť svoje silné a slabé stránky ako svoje rozvojové možnosti

Sociálne komunikačné kompetencie

- sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor
- vyjadrovať sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou primeranou primárnemu stupňu vzdelávania

Kompetencia riešiť problémy

- pri riešení problémov hľadať a využívať rôzne informácie, skúšať viaceré možnosti riešenia problému, overovať správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikovať pri podobných alebo nových problémoch
- konflikty a problémy vo vzťahoch riešiť primeraným (chápaným a spolupracujúcim) spôsobom

Kompetencia vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry

- ceniť si a rešpektovať kultúrno-historické dedičstvo a ľudové tradície
- správať sa kultúrne, primerane okolnostiam a situáciám

2 TVORIVÉ PÍSANIE

V pedagogickej praxi sa v súčasnosti prikladá tvorivosti veľký význam. Tvorivosť pomáha rozvíjať osobnosť žiaka vo vyučovacom procese. Tvorivé vyučovanie pôsobí na rozvoj jeho tvorivého myslenia, vnímania, písania, čítania a rozvíja fantáziu. Ďalej podporuje prežívať pocity z tvorivého procesu, podporuje sebedomie a seberealizáciu žiaka.

2.1 Tvorivosť a tvorivé vyučovanie

Tvorivosť je produkcia nových a hodnotných nápadov, riešení, myšlienok. Pričom za kľúčové sa pokladajú dve slová: prvým je novosť (originalita) a druhým hodnota - užitočnosť nápadu. Vo výchovno - vzdelávacom procese sa tvorivosť chápe ako schopnosť objavovať, produkovať niečo nové, ale súčasne hodnotné. V edukácii sa vzťahuje na konkrétneho jedinca a jeho okolie.

Tvorivosť možno rozvíjať vo všetkých vyučovacích predmetoch prostredníctvom situácii a úloh tvorivého charakteru. Je nenahraditeľným kognitívnym nástrojom, a preto je potrebné ho neustále precvičovať a zdokonaľovať.

Tvorivé vyučovanie

Koncepcia tvorivého vyučovania je zameraná na rozvíjanie tvorivosti žiaka ako subjektu edukácie cez obsah učiva jednotlivých predmetov. Je to komplex cieľov, metód, princípov, foriem, prostriedkov a stratégií vyučovania, ktoré sa orientujú na rozvíjanie tvorivosti žiakov a cieľavedomé formovanie ich tvorivej osobnosti vo vyučovaní. Tvorivé klíma vo vyučovaní predstavuje súhrn kvalít školy a ich vzájomnú interakciu, v ktorej prebieha proces vyučovania a vzdelávania. Medzi činitele utvárajúce tvorivé klímu patria: systém pravidiel, povaha učebných úloh, metódy vyučovania, učiteľ a jeho interakcia so žiakmi. Každý tematický celok je možné predstaviť žiakovi ako problém, ktorý má niekoľko spôsobov riešenia, ktoré si vyžadujú tvorivý prístup. Pri rozvíjaní tvorivosti ide o to, aby žiaci riešili otvorené úlohy. Vhodná motivácia vytvára navodenie atmosféry a s tým súvisiaci pocit uvoľnenia u žiakov. Základnou podmienkou tvorivej práce žiaka je tvorivá práca učiteľa. Učiteľ môže rozvíjať tvorivosť žiakov pomocou obsahu jednotlivých predmetov, z čoho vyčleňuje problémy a rôzne metódy tvorivého vyučovania. Vychádzajúc z charakteristík a definícií tvorivosti a tvorivého vyučovania môžeme tvrdiť, že tvorivé písanie spĺňa základný atribút tvorivého vyučovania.

2.2 Tvorivé písanie

Tvorivé písanie je dvojjazykový pojem, ktorý označuje :

1. samotnú formatívnu činnosť, pri ktorej pisateľ originálnym spôsobom podlieha procesu písania
2. vedný odbor, ktorý sa zaoberá teoretickými aspektmi tvorenia textu a vlastnou didaktikou (Fišer, 2001).

Cieľom tvorivého písania je teda uspokojiť potrebu vymýšľať a tvoriť. Žiak sa mení z pasívneho na aktívneho činiteľa učebného procesu. Učiteľ plní len funkciu

organizátora, pomocníka a partnera. Základnou črtou tvorivého písania je samostatná práca. Žiaci pracujú vlastným tempom a zodpovedajú za výsledky svojej práce. Pri písaní je dôležitá atmosféra dôvery, v ktorej učitelia môžu prejavovať prirodzenú potrebu spoznávať a objavovať, spontánne sa prejaviť. Trieda sa stáva zároveň dielňou a herňou súčasne.

2.3 Základné princípy tvorivého písania

Proces písania začína ešte skôr, ako napíšeme prvé slovo. Každá skúsenosť sa môže stať inšpiráciou nášho písania. Proces písania vychádza z potrieb pisateľa, jeho úspech závisí od dodržiavania základných princípov úspešného rozvíjania písania.

Proces úspešného písania pozostáva z piatich fáz (podľa Grabe–Kaplan,1996):

1. Príprava žiakov na písanie – písať denne; vyčleniť v triede miesto na rôzne výtlačky; podporovať rozhovory pred začatím písania; prebúdzajú v žiakoch záujem; poskytovať žiakom dôvody na písanie.
2. Písanie konceptu, asistovať žiakom a sprevádzať ich pri písaní – poskytovať informácie; používať zrozumiteľný jazyk; rozvíjať slovnú zásobu; poskytovať žiakom spätnú väzbu; pomáhať tým, ktorí nevedia začať písať.
3. Pracovať s konceptom – predkladať literárne textové vzory; pred konceptom zhromaždiť jazykový materiál; pracovať so štruktúrou viet; písať so žiakmi jednoduché básnické texty; pracovať s obrázkami ako podnetmi na rôzne priateľské aktivity.
4. Písať pre naplnenie rôznych zámerov (tvorba rozličných žánrov) – písať príbehy; písať listy; tvoriť opisy; písať návody na použitie, zoznamy odporúčaní; písať správy z rôznych podujatí.
5. Publikácia, rozširovať kurikulum písania – pripravovať vlastný časopis; publikovať hotové texty; založiť pisateľský kútik; podporovať čítanie; zabezpečiť žiakom možnosť pripravovať texty pomocou počítača.

2.4 Tvorivé písanie a primárna škola

Predmet slovenský jazyk a literatúra má medzi ostatnými učebnými predmetmi dôležité postavenie, pretože je vo vzťahu s každým učebným predmetom. Rozvíja a pestuje komunikatívne jazykové zručnosti a logiku ich myslenia. Cieľom vyučovania slovenského jazyka ako štruktúrovaného a uceleného systému je rozvíjať prostredníctvom jazyka komunikačné kompetencie žiakov, naučiť ich vyjadrovať sa výstižne a jazykovo správne v spisovnom jazyku a vypestovať návyk bežne ho používať v škole i mimo školy. Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry prispieva aj k rozvoju rozumových schopností žiaka a k rozvíjaniu ideových, mravných a estetických hodnôt žiakov.

Tvorivé písanie a jazyková výchova

Obsah jazykového vzdelávania na 1. stupni zahŕňa elementárne javy a zákonnosti v zvukovej stránke jazyka a pravopisu, morfológie, lexikológie a syntaxe. Schopnosť využívať čítanie a písanie, teda funkčnú gramotnosť na dosahovanie konkrétnych životných potrieb. Je jednou z požiadaviek na jazykovú edukáciu. Poznávanie jazyka a jeho funkcií možno podporiť aj zámerným upriamovaním pozornosti žiaka na javy v jazyku a reči pomocou techník tvorivého písania. Tvorivé písanie sa stáva pre žiaka zdrojom poznania v oblasti lexiky, syntaxe, štylistiky, poetiky a v neposlednom rade aj čítania.

Tvorivé písanie a komunikačno – slohová výchova

Komunikačne orientovaná slohová výchova má predpoklady na rozvoj tvorivosti žiakov zvlášť v slohovej zložke predmetu slovenský jazyk. Nejde tu o získavanie vedomostí, ale predovšetkým o získanie praktických zručností.

Tvorivé písanie chápeme ako jednu z oblastí produkčného slohu, ktorá môže výrazne prispieť k zvýšeniu kompetencie komunikovať v materinskom jazyku; špeciálne treba hovoriť o komunikácii písanou rečou. Zároveň poukazujeme na dôležitosť osobnosti učiteľa a jeho postoja k slohovej výchove, ktorý sa odráža aj vo vzťahu žiakov k pisateľským aktivitám. (Klimovič, 2010)

Tvorivé písanie a vyučovanie literatúry

V literárnej výchove si tvorivé písanie nachádza uplatnenie ako prostriedok poznávania, ktorý pomôže žiakovi lepšie porozumieť umeleckému textu. Dôležitou úlohou učiteľa je vyvolať u žiaka potrebu hovoriť o diele, vyprovokovať jeho reakcie.

Techniky tvorivého písania poslúžia ako prípravné cvičenia na pochopenie literárnych diel cez vlastný proces tvorby textu. Učia čitateľa - žiaka odkrývať text jeho pretváraním, dotváraním, vpisovaním, a tak mu ukázať cestu k chápaniu textu zvnútra.

3 TECHNIKY TVORIVÉHO PÍSANIA

Realizácia edukačného procesu musí rešpektovať obsah, ako aj formu, čiže spôsoby, prostriedky, prístupy, úlohy, metódy a techniky pomocou ktorých si žiaci osvojujú obsah. Typológia techník a úloh tvorivého písania súvisí s celým radom faktorov: vekom, jazykovou a intelektovou vyspelosťou.

M. Klimovič (2009) rozdelil techniky tvorivého písania na primárnom stupni vzdelávania do štyroch základných kategórií :

1. techniky asociačného písania
2. techniky písania ako hry
3. techniky štruktúrovaného písania
4. techniky literárneho písania

Podľa autora uvedené členenie plne rešpektuje vek a intelektuálne možnosti žiakov v primárnej škole, je prehľadné a zohľadňuje špecifiku jednotlivých techník tvorivého písania.

Techniky tvorivého písania:

- môžu byť súčasťou bežných hodín;
- môžu predstavovať ucelený blok niekoľkých vyučovacích hodín;
- môžu sa sporadicky používať ako súčasť domácej písomnej prípravy;
- môžu sa využiť na záver tematických celkov;
- môžu sa využívať ako iniciačné, motivačné rozcvičky na začiatku hodiny.

Učenie sa môže realizovať individuálnou, párovou, skupinovou alebo celotriednou formou. Treba mať na zreteli záverečný priestor na prezentáciu prác napr. spoločné čítanie textov, prezentácia na nástenkách, zverejnenie na školskej webovej stránke, prípadne účasť na súťažiach.

3.1 Techniky asociačného písania

Techniky asociačného písania vychádzajú z vonkajších a vnútorných podnetov, ktoré pisateľ dostane ešte v prípravnej fáze, ešte pred samotným tvorením textu. K vonkajším podnetom patria verbálne – slovo, fráza, výrok, časť literárneho textu a neverbálne stimuly – hudba, obrázky, fotografie, atmosféra prostredia. K vnútorným podnetom patria rôzne asociácie, spomienky, pocity, postoje a myšlienky.

Clustering (zhlukovanie)

Podstatu tejto techniky tvorí zhlukovanie slov a pojmov do významových trsov „hrozién“, pričom jadro trsu tvorí jeden kľúčový pojem. Okolo kľúčového slova sa zhlukujú ďalšie trsy – pojmy, ktoré reprezentujú ďalšie asociácie.

Príbeh z obrázka

Percepcia obrázka pomáha zachytiť tok myšlienok, zorganizovať sled udalostí, poznamenať všetky postrehy v priebehu pozorovania obrázka . Ide o „záznamník

obrázka“, - skladačku z papiera v tvare obojstranne otvárajúcej sa pohľadnice. Po otvorení papiera nám vzniknú 4 stĺpce, do ktorých si žiaci priebežne zapisujú svoje poznámky a spontánne nápady vzniknuté počas riadeného pozorovania obrázkav časovom trvaní 2 – 3 minút odpoveďami na podnetné otázky zo strany učiteľa:

1. stĺpec: Čo vidíš na obrázku?
2. stĺpec: Čo sa na obrázok nezmestilo? Čo sa deje okolo obrázka?
3. stĺpec: Čo sa stalo predtým, ako nastala táto situácia? Čo sa udialo? Čo bolo pred udalosťou?
4. stĺpec: Čo bolo po udalosti? Čo bude ďalej?

Abecedár

Abecedár je založený na vytváraní sledu slov kopírujúcich poradie písmen v abecede. Slúži ako prípravná metóda pred písaním rozsiahlejšieho textu, alebo ako cieľová metóda pri tvorení súvislého textu na jednotlivé písmena slovenskej abecedy.

Pri práci s abecedárom je možné z abecedy vyňať iba časť poradia (napr. p,r,s,t,u,v) .

3.2 Písanie ako hra

Tvorivé písanie využíva hry s písanými textami, pretože núti pisateľov využívať fantáziu. Najčastejšie sa používajú techniky prestavby textu, slovné hračky, anagramy (prešmyčky), kolektívne texty. Žiaci vytvárajú texty na základe rôznych podôb textovej koláže alebo textovej montáže, zoradujú slová podľa slovných druhov, ich skloňovania, časovania.

Aliterácia

Pri aliterácii je cieľom vytvoriť text, v ktorom zámerne nakopíme určité hlásky. Aliterácia patrí do skupiny básnických prostriedkov ako je rým, zvukomaľba, asonancia či paronomázia. Pre pisateľov v mladšom školskom veku je vhodné najprv začať hľadať slová, a až potom tvoriť vety.

1. Hľadanie slov, v ktorých sa viackrát vyskytuje rovnaká hláska: egreše, ananás, ocot.
2. Tvorenie viet, v ktorých každé slovo sa začína rovnakou hláskou: Katka kúpila kvety. Marienka maľovala motýľa.
3. Tvorenie viet, v ktorých každé slovo obsahuje tú istú hlásku: Obor Oto bol po rokoch otrokom.
4. Vytvorenie súvislého textu, kde pisateľ použije iba slová začínajúce na rovnakú hlásku.

EUFotechniky

EUFotechniky súvisiace so zvukovou stránkou jazyka. Cieľom je rozvíjať citlivosť na rým, zvukovú podobu hlások, citlivosť na rytmus a melódiu viet vo veršoch. Sú prípravou prvopisateľov vytvoriť veršovaný text.

1. **Citoslovciarenň** - základom písania sú citoslovčia, ktorými pisateľ dotvára text piesne.
2. **Raz, dva, tri, ideš ty!** - texty detských vypočítaniek sú založené na zvukovosti jazyka - spájaní ľubozvučných slov v pravidelnom rytme. Z obsahovej stránky možno hovoriť o vtipе a nonsense textov. Vypočítanky rozvíjajú citlivosť na zvukovú stránku básnického textu – na melódiu, rytmus, rýmové zhody.
3. **Čarujem, čarujem** - ide o formulovanie rýmovaných dvojverší s cieľom začarovať, prečarovať, vyčarovať, pričarovať predmet alebo osobu.

3.3 Techniky štruktúrovaného písania

Ťažiskom štruktúrovaného písania sú techniky rešpektujúce isté kritéria; počet slabík vo verši; počet veršov v slohe či v básni; počiatočné písmená veršov; vizuálne stvárnenie javov alebo predmetov. Umožňujú pisateľovi oprieť sa o vopred stanovenú schému a naplniť ho vlastným obsahom, slobodne vyjadriť svoje pozorovania, pocity, predstavy, sny a túžby.

Akrostich

Akrostich je báseň, v ktorej začiatočné písmená (slabiky) veršov (strof) čítané zhora nadol vytvárajú slovo, skupinu slov alebo vetu. Výhodou pravého akrostichu je voľnosť pri dopĺňaní takých slov do veršov, ktoré mladí pisatelia na dané písmená poznajú. Postupne môžeme zvyšovať nároky na žiakov a zvyšovať počet slov v jednom verši.

Mojich sedem tváří

Technika je určená začínajúcim pisateľom, ktorí sa učia formulovať svoje myšlienky v písomnej podobe. Cieľom techniky je napísať 6 obľúbených aktivít, koníčkov, záujmov tak, aby vyhovovali štruktúre v jednotlivých veršoch.

V pondelok som ...

V utorok som ...

V stredu som ...

Vo štvrtok som ...

V piatok som ...

V sobotu som ...

A v nedeľu ...

Báseň piatich zmyslov

V tejto technike zapájame do procesu tvorby textu zmyslové vnímanie, zámerne predkladáme žiakom istú štruktúru. Prvé slová vo veršoch vyvolávajú reakciu žiakov na doplnenie začatého verša pomocou konkretizácie svojho zmyslového vnemu.

1. riadok: Vyzerám ako ... (jednotka z matiky)
2. riadok: Zniem ako ... (najkrajšia muzika)
3. riadok: Voniam (smrdím) ako ... (kytica ruží)
4. riadok: Chutím ako ... (sladký med)
5. riadok: A keď sa ma dotkneš ... (budeš šťastný)

CINQUAIN

Štruktúrovaná báseň cinquain je päťveršová forma básne s danou štruktúrou.

1. verš: 1 slovo – východiskové slovo
2. verš: 2 slová – dve prídavné mená
3. verš: 3 slová – 3 slovesá
4. verš: 4 slová – štvorslovná veta, v ktorej prezentujeme svoj vzťah k slovu v prvom verši
5. verš: 1 slovo – synonymum, asociáciu k prvému slovu

Kaligram

Grafická báseň, ktorá je písaná alebo typograficky usporiadaná do určitého obrazca s estetickým zámerom. Text básne je nielen nositeľom významu, ale aj obrazcom.

Kaligram je výlučne vizuálny básnický prostriedok, určený na čítanie.

3.4 Techniky literárneho písania

Inšpirácia umeleckým literárnym dielom a následná tvorba textu patria k technikám literárneho písania. Techniky literárneho písania považujem za náročnejšie, ale závisí od pedagóga, veku, schopnosti a literárneho talentu žiaka pri ich realizovaní. Vyžadujú totiž rozvinuté kognitívne schopnosti – abstrakciu, analýzu a syntézu.

3D techniky – dopísanie textu, domýšľanie, deformácia

1. **Dopísanie textu** – žiaci vymýšľajú koniec prípadne začiatok príbehu sami.
2. **Domýšľanie** – pisateľ rozvíja svoju fantáziu a uvažuje o budúcnosti hrdinu príbehu.
3. **Deformácia** – pisateľ pri práci s literárnym dielom navodí zmenu – v okolnostiach, podmienkach alebo prostredí pôvodného orbehu. Istou formou deformácie môže byť modernizácia klasických rozprávok.

Redukcia/rozširovanie textu

V literárnom písaní je možné ponúknuť žiakom príležitosť zasiahnuť do štruktúry textu; do jeho kompozície a štylizácie jednotlivých viet. Sú dve možnosti – **text redukovat'**, vynechať časti textu, ktoré nezasahujú do kompozície alebo **text rozširovať**. Pri tejto technike je dôležitý výber textu.

4 VYUŽITIE TECHNÍK TVORIVÉHO PÍSANIA

V teoretickej časti som sa venovala vymedzeniu pojmu tvorivé písanie a popísala techniky tvorivého písania. V praktickej časti by som chcela ukázať rôznorodosť techník tvorivého písania, ako tieto techniky využívať na vyučovaní v rôznych predmetoch na 1. stupni ZŠ.

4.1 Námety vyučovacích hodín

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Ročník: druhý

Téma: Rozprávka ako ju nepoznáme

Ciele:

Kognitívny cieľ: Chápať, že slovo je prostriedkom na tvorbu vety. Na základe prečítania orientovať sa v texte. Vysvetliť rozdiel medzi skutočným a neskutočným.

Afektívny cieľ: Akceptovať a tolerovať iný názor. Pokúsiť sa verejne vystupovať a prezentovať.

Psychomotorický cieľ: Venovať pozornosť precvičovaniu komunikačných a jazykových zručností. Dokončiť rozprávku prostredníctvom fantázie.

Metódy: didaktická hra, Akrostich, 3D technika – dotváranie

Forma práce : skupinová práca, individuálna práca

Pomôcky: písacie potreby, kancelársky papier

POSTUP

Evokácia

Didaktická hra : Pokračuj za mnou.

Žiaci sedia v kruhu na koberci. Učiteľ začne vetu známou rozprávkovou postavou napr. Janko ➔ Janko a Marienka. Deti postupne dopĺňajú známe rozprávkové bytosti tak, aby sa reťaz slov neroztrhla. Napr. Janko – Janko a Marienka – Janko, Marienka a Popoluška – Janko, Marienka, Popoluška a Šípová Ruženka. . . . atď.

Akrostich :

Na tabuli je napísané slovo ROZPRÁVKA (Obrázok 1) čítané zhora nadol. Na každé písmeno tohto slova vymýšľajú žiaci skupinu slov alebo vetu. Po dohode zapíše daný žiak asociáciu na tabuľu.

Obrázok 1 Akrostich

Prameň: vlastný archív

Uvedomenie

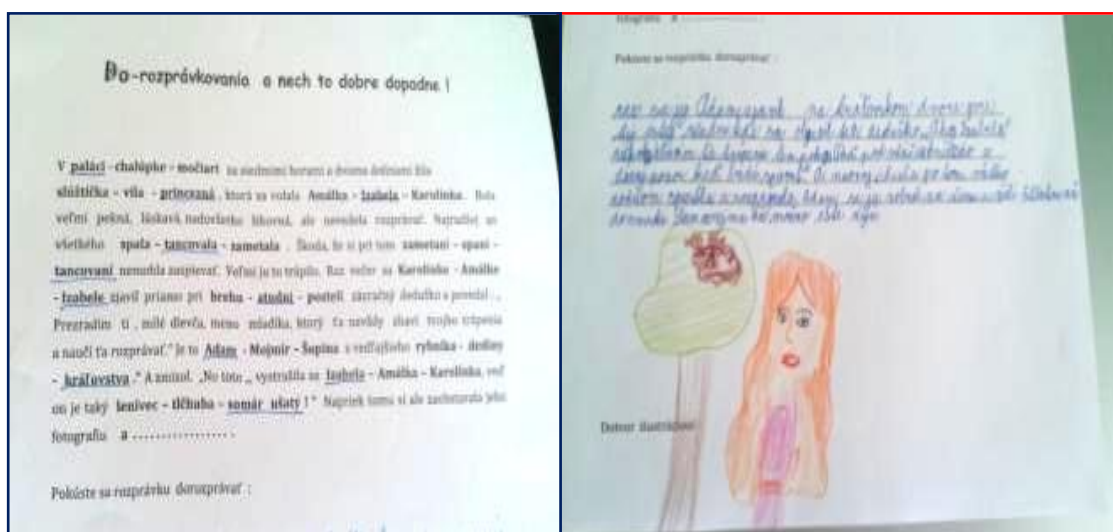
Každý žiak dostane pripravený pracovný list s názvom Dorozprávkovania a nech to dobre dopadne!. Žiaci pracujú podľa zadaných pravidiel: z troch možností si vyberie jednu možnosť; následne pokračuje technikou literárneho písania 3D – dopísanie rozprávky podľa svojich predstáv (Obrázok 2).

Dorozprávkovania a nech to dobre dopadne !

V **paláci - chalúpke - močiari** za siedmimi horami a dvoma dolinami žila **slúžtička - víla - princezná**, ktorá sa volala **Amálka - Izabela - Karolínka**. Bola veľmi pekná, láskavá, nadovšetko šikovná, ale nevedela rozprávať. Najradšej zo všetkého **spala - tancovala - zametala**. Škoda, že si pri tom **zametaní - spaní - tancovaní** nemohla zaspievať. Veľmi ju to trápilo. Raz večer sa **Karolínke - Amálke - Izabele** zjavil priamo pri **brehu - studni - posteli** zázračný deduško a povedal: „Prezradím ti, milé dievča, meno mladíka, ktorý ťa navždy zbaví tvojho trápenia a naučí ťa rozprávať.“ Je to **Adam - Mojmír - Šupina** z vedľajšieho **rybníka - dediny - kráľovstva**.“ A zmizol. „No toto „, vystrašila sa **Izabela - Amálka - Karolínka**, ved' on je taký **lenivec - tlčhuba - somár ušatý!**“ Napriek tomu si ale zaobstarala jeho fotografiu a .....

Prameň: vlastný návrh

Pokúste sa rozprávku dorozprávať :

Obrázok 2 Dotváranie

Prameň: vlastný archív

Reflexia

Zhodnotenie vyučovacej hodiny. Spoločné čítanie dotvorených rozprávok na koberci a prezentácia prác na triednej nástenke.

Analýza vyučovacej hodiny

Žiaci počas celej vyučovacej hodiny aktívne pracovali. Na tejto hodine som využila dve techniky tvorivého písania Akrostich a 3Dtechniku – dotváranie. Aktivita Akrostich bola realizovaná v úvodnej časti hodiny. Ústredným pojmom bolo slovo ROZPRÁVKA, kde na začiatkové písmená žiaci vymýšľali slovné asociácie. Túto aktivitu majú žiaci v mojej triede radi, o čom svedčil aj ich aktívny prístup. Nasledovalo písanie 3Dtechnikou – dotváranie príbehu na tému Dorozprávkovania a nech to dobre dopadne! Tému dotvárania som vybrala ja, pretože rozprávka je deťom veľmi blízka. Žiaci najprv museli v texte vybrať jednu z troch možností, podčiarknuť jednu z nich a v závere dotvoriť príbeh tak, aby sa všetko dobre skončilo. Samotné príbehy im problémy nerobili. Slabší žiaci písali jednoduchšie vety a niektorí vyžadovali aj pomoc zo strany učiteľa. V závere hodiny žiaci svoje príbehy prezentovali.

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Ročník: tretí

Tematický celok : Syntaktická/skladbová rovina

Téma: Veta jednoduchá a rozvitá

Ciele:

Kognitívny: Rozoznať vety, slová, slabiky a hlásky a vedieť ich pomenovať. Tvoriť jednoduchú a rozvitú vetu. Napísať vety podľa zadania.

Afektívny: Spolupracovať v skupine.

Psychomotorický: Porozumieť a zorientovať sa v zadaných úlohách. Pokúsiť sa doplniť chýbajúci nový údaj. Bezpečne sa orientovať v triede. Venovať pozornosť komunikačným jazykovým zručnostiam.

Forma práce: frontálna, skupinová, individuálna

Metódy: didaktická hra BINGO, Abecedár, Aliterácia

Pomôcky: písacie potreby, kancelársky papier

POSTUP

Evokácia

Didaktická hra : BINGO

Žiaci si zábavnou formou zopakujú svoje vedomosti o vete, slove, slabike a hláske, pričom musia dodržiavať a rešpektovať dané pravidlá (Príloha 1).

Uvedomenie

Na tabuli je napísaná skrátená podoba slovenskej abecedy. Učiteľ spolu so žiakmi vytvára vety, v ktorých slová začínajú rovnakou hláskou. Úlohou žiakov je na kancelársky papier farebne tvoriť svoje jednoduché a rozvité vety podľa zadaných pravidiel (Obrázok 3):

1. každá nasledujúca veta začína na dané písmeno v abecednom poradí
2. slová začínajú rovnakou hláskou.

Obrázok 3 Abecedár + Aliterácia

Prameň: vlastný archív

Reflexia

Zhodnotenie vyučovacej hodiny. Výmena prác v dvojiciach a vzájomné čítanie si navzájom.

Analýza vyučovacej hodiny

V úvodnej časti hodiny si žiaci zahrali didaktickú hru BINGO, kde si zopakovali vedomosti o slove, vete, slabike a hláske zábavnou formou. Túto aktivitu majú deti veľmi radi. Sú jednak pohybovo aktívne a chcú za každú cenu zakričať slovo BINGO. Pri tejto hre odporúčam mať už dopredu stanovené pravidlá s deťmi. Moji žiaci využívajú aj tri čarovné slovíčka : Prosím! Prepáč! Ďakujem! V ďalšej časti som využila dve techniky tvorivého písania - Abecedár a Aliteráciu. Cieľom bolo zopakovať si abecedu tvorením viet. Spojenie týchto dvoch techník vyvolalo u žiakov vysoký stupeň motivácie a tvorivosti. Problémy sa vyskytli jedine pri tvorení viet na samohlásku a, samohlásku e a samohlásku i, hlavne pri slovesách. Tu by som odporučila mať pripravenú na tabuli /keď sú šikovní žiaci pomôže aj slovník cudzích slov/ batériu slov na problémové samohlásky, prípadne spoluhlásky, nakoľko žiaci 3.ročníka nemajú tak rozvinutú slovnú zásobu.

V závere hodiny si žiaci svoje vety v dvojiciach prečítali . Ďalším variantom by bolo vytvorenie príbehu, či básne. Kombináciou týchto dvoch techník si deti odbúrali strach z vlastného písania, nebáli sa tvoriť vety, pri niektorých spoluhláskach boli vety zložené aj z viacerých slov /počet 7 a viac/.

Predmet: Obohatenie

Ročník: tretí

Tematický celok: Sumer

Téma: Sumeri – kolíska civilizácie

Ciele:

Kognitívny cieľ: Pomenovať kratšie časové úseky a porovnávať ich so zmenami v živote ľudí (vynálezy a vymoženosti modernej doby). Vymenovať prvé vynálezy a ich význam pre človeka (koleso). Aplikovať získané poznatky v praxi.

Afektívny cieľ: Spolupracovať v skupine, vedieť sa dohodnúť.

Psychomotorický cieľ: Pracovať s textom. Vytvoriť projekt „Koleso“.

Formy páce: bloková dvojhodinová vyučovacia hodina, rozhovor, individuálna, skupinová

Metódy: rozhovor, práca s textom, INSERT, Kaligram

Pomôcky: pripravený text, výkres, písacie potreby, nožnice

POSTUP

Námet vyučovacej hodiny bol realizovaný na dvoch vyučovacích hodinách za sebou: obohatenie a výtvarná výchova.

Evokácia

Rozhovor so žiakmi na tému Historické od-do-hady : Vynálezy a vymoženosti modernej doby.

Uvedomenie

Žiakom premietneme prezentáciu v programe PowerPoint na tému: Sumeri – kolíska civilizácie. Žiaci diskutujú o vzniku prvej civilizácii na svete o Mezopotámii – Sumer, o systéme kanálov, ktorý vybudovali sumerskí roľníci, o prvom písme, triednom systéme, o škole, vynálezoch. O budovaní veľkých miest obkolesených múrmi, o dôležitosti ochrany majetku, o prvom meste Catal Hoyoku i o verejných prácach.

Po prezentácii každý žiak dostane pripravený náučný text, s ktorým pracuje podľa daných pravidiel - text si označuje dohodnutými značkami (Príloha 2):

V   toto som vedel

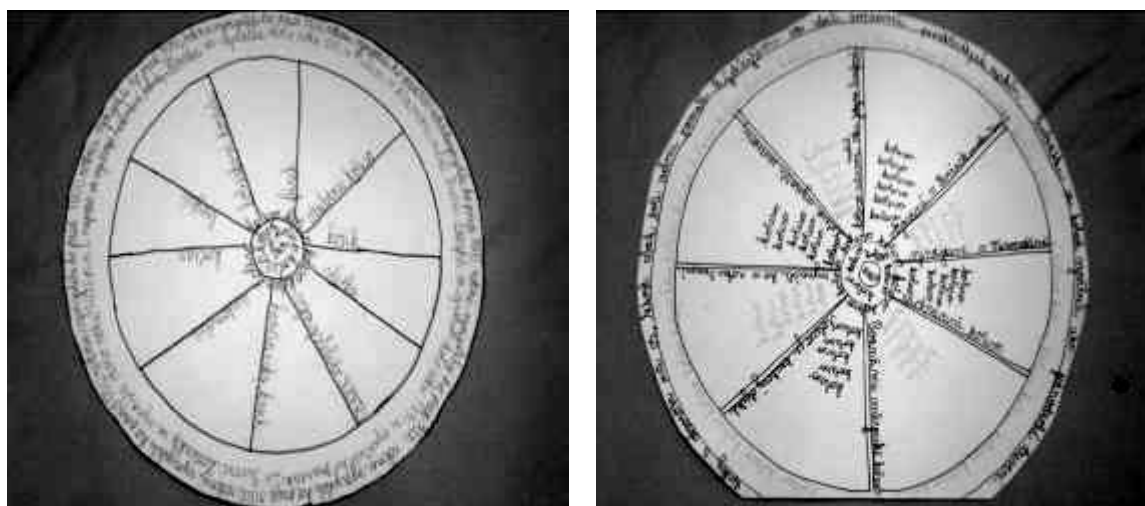
+   toto je pre mňa nová informácia

?   tomuto nerozumiem

Reflexia

Kaligram

Žiaci sú rozdelení do skupín po troch. Ich úlohou je vytvoriť a vystrihnúť grafický obrazec kolesa. Po dohotovení vpisujú získané informácie do obrazca tak, aby vytváral jednotu textu a grafického obrazu – kolesa (Obrázok 5).

Obrázok 5 Kaligram

Prameň: vlastný archív

Analýza vyučovacej hodiny

Žiaci sa počas celého vyučovacieho bloku zapájali veľmi aktívne. V tomto bloku som využila jednak techniku tvorivého písania Kaligram, ako aj metódu EUR – Insert. Práca s náučným textom je pre žiakov náročná nielen na čítanie, ale hlavne na pochopenie textu. V druhej časti hodiny žiaci pracovali v skupinách, kde vytvárali kaligram na základe náučného textu a vedomostí, ktoré získali na predchádzajúcich hodinách. Vyzdvihujem vzájomnú diskusiu v skupinách. Žiaci pekne prijímali názory svojich spolužiakov. V závere deti svoje kaligramy prezentovali.

Ročník: tretí

Tématický celok : Zvuková stránka jazyka a pravopis

Téma: Abeceda

Ciele:

Kognitívny: Využívať abecedu v praxi. Napísať vety podľa zadania.

Afektívny: Akceptovať a tolerovať iný názor. Pokúsiť sa verejne vystupovať a prezentovať.

Psychomotorický: Venovať pozornosť precvičovaniu komunikačných jazykových zručností. Vytvoriť príbeh „Ako abeceda zjedla deda...“.

Forma práce: bloková dvojhodinová vyučovacia hodina, frontálna, individuálna

Metódy: tvorivá vizualizácia, rozhovor, práca s textom, Abecedár

Pomôcky: CD prehrávač, dataprojektor, písacie potreby, kancelársky papier

POSTUP

Evokácia

Tvorivá vizualizácia: Žiaci si zavrú oči a počúvajú ľudovú pieseň Abeceda zjedla deda. Predstavujú si tú situáciu a zapamätajú, čo vidia, cítia a počujú. Svoje nápady prezentujú pred triedou.

Uvedomenie

Ako Miro Sovák vyrušoval...

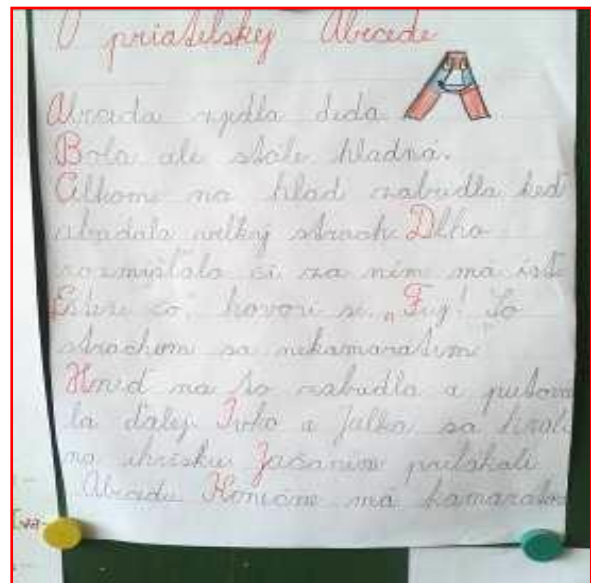
Bola by to nespravodlivosť, keby sme tvrdili, že on za to môže. Celé jeho telo ovláda šibistrunka, ktorá mu stále nedá pokoja: Dozadu sa pozri, čo ak sa tam deje niečo dôležité? Elegantne sa Miro pozrie dozadu a naozaj: Fero si kotúľa po lavici sedemfarebnú kocku. Gul'ôčkovým perom sa Mišo vŕta v nose a Petra si vyrovnáva obrázok Mišiaka Mikiho zo žuvačky. Hladná Evka pod lavicou chrúma desiatu. Iba samé zaujímavé veci. Jedinečná šibistrunka sa znova rozkmitá: Kradmo sa pozri do aktovky, či ti tam školská myš nezjedla rožok, čo máš na desiatu. Len čo ho šibistrunka podpichne, Miro sa zohne, otvorí aktovku, poprehadzuje v nej všetko, až mu polovica vecí vypadne na zem. Mladá pani učiteľka sa zamračí, kto to vyrušuje. Na to, znova tá istá šibistrunka: Oprobuj, či si ešte nezabudol kikiríkať! P.....

Prameň: Daniel Hevier: Vyrušovák (Štefeková K., Čítanka pre 1. ročník ZŠ, str.24)

Na projekčnom plátne je zobrazený text Ako Miro Sovák vyrušoval .... Žiaci čítajú postupne príbeh, každý jednu vetu. Pri tejto motivácii nie je dôležitý obsah, ale forma akou je text napísaný. Vhodnými otázkami, žiaci zisťujú, že každá veta začína na pokračujúce písmeno v abecede.

Abecedár

Žiaci voľne píšú na tému „Čo by sa stalo, keby Abeceda zjedla deda“. Vytvárajú sled viet kopírujúcich poradie písmen v abecede (Obrázok 6).

Obrázok 6 Abecedár

Prameň: vlastný archív

Reflexia

Zhodnotenie vyučovacej hodiny. Spoločné čítanie príbehov na koberci, prezentácia prác na triednej nástenke (Obrázok 7).

Obrázok 7 Výstava prác

Prameň: vlastný archív

Analýza vyučovacej hodiny

Pri tomto námete som zvolila dvojhodinový vyučovací blok , na zopakovanie abecedy - techniku tvorivého písania Abecedár. Tému voľného písania som im vybrala ja, nakoľko sú to žiaci 1. stupňa.

Žiaci počas celej vyučovacej hodiny aktívne pracovali. Motiváciou bola ľudová pieseň Abeceda zjedla deda ..... Cez dataprojektor mali žiaci nasvietený príbeh O Mirovi Sovákovi ..., ktorý žiaci čítali po jednom, rozoberali a hľadali spoločný a známy prvok Abeceda. Text môže byť aj nafotený, každý žiak ho má pred sebou a pracuje s textom : Zakrúžkuj začiatocné písmená viet; napíš ich za sebou; čo ste si všimli ...

Voľné písanie na tému Čo by sa stalo, keby abeceda zjedla deda ..... vyvolalo medzi žiakmi tvorivú atmosféru. Problémy mali slabší žiaci. V určitých okamihoch potrebovali pomoc zo strany učiteľa. Po napísaní nasledovala jazyková korektúra, prepis a ilustrácia príbehu. V závere hodiny žiaci svoje príbehy prezentovali.

Ďalším možným variantom je aj napísanie básne. Tento námet by sa dal realizovať aj na jednej vyučovacej hodine s tým, že žiaci dokončujú práce doma. Tu ale musíme počítať s pomocou rodičov. Stratí sa však snaha učiteľa naučiť deti nebáť sa písať, tvoriť, vytvárať si individuálny pisateľský štýl.

Predmet: Vlastiveda

Ročník: druhý

Téma: Objavujeme premeny okolo nás

Ciele:

Kognitívny: Poznať hlavné znaky zimy.

Afektívny: Tolerovať názor iných.

Psychomotorický: Triediť známe pojmy. Zorientovať sa v zadaných úlohách a doplniť o chýbajúci nový údaj.

Forma práce: frontálna, individuálna

Metódy: rozhovor, Clustering, 3Dtechnika – dotváranie, Cinquain

Pomôcky: písacie potreby, kancelársky papier

Postup

Evokácia

Clustering

Rozhovor so žiakmi na tému „Čo si predstavíte, keď vyslovím slovo Zima“. Žiaci produkujú rôzne asociácie, vytvárajú schému pojmov, ktoré súvisia podľa nich s kľúčovým slovom Zima – zimné mesiace, znaky zimy, zvyky a tradície (Obrázok 8).

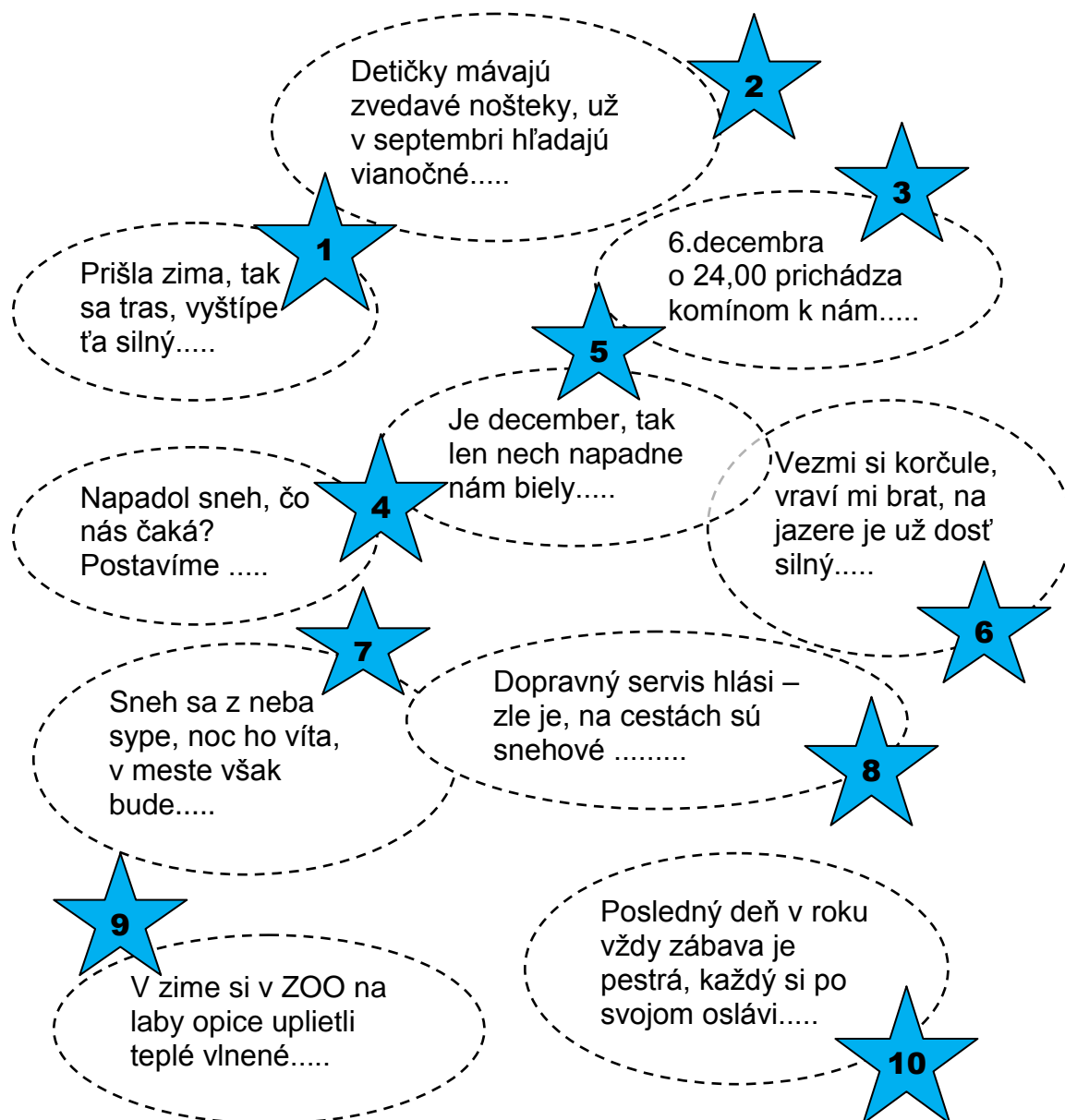

Obrázok 8 Clustering

Prameň: vlastný archív

Uvedomenie

Žiaci rozprávajú o hlavných znakoch zimy; ako počas zimných prázdnin oddychujú; ktoré sviatky majú radi v zime; aké zimné športy poznajú; čo v zime robia atď. Na tabuli sú ako snehové vločky pripevnené zimné hádanky, ktoré žiaci dotvárajú tak, aby sa rýmovali (Obrázok 9).

Obrázok 9 Zimné hádanky

Prameň: vlastný archív

Reflexia

Cinquain

Úlohou je samostatne vytvoriť cinquain na slovo Zima (Obrázok 10). Žiaci robia podľa zadaných pokynov :

1. verš: 1 slovo – východiskové slovo ..... Zima
2. verš: 2 slová – dve prídavné mená ..... Aká môže byť zima ?
3. verš: 3 slová – 3 slovesá .... Čo môžeš robiť a zime ?
4. verš: 4 slová– štvorslovná veta, v ktorej prezentujeme svoj vzťah k slovu ZIMA

5. verš: 1 slovo – synonymum, asociáciu k slovu ZIMA

Obrázok 11 Cinquain

Prameň : vlastný archív

Analýza vyučovacej hodiny

Aktivita Clustering – zhlukovanie bola realizovaná v úvodnej časti hodiny. Ústredným slovom bolo slovo ZIMA, kde žiaci vymýšľali slovné asociácie a zapisovali ich na tabuľu. Túto aktivitu majú žiaci v mojej triede veľmi radi, preto aj ich práca bola tvorivá a nápaditá. Príklady asociácií vytvorené žiakmi: Yetti, snežný muž, Perinbaba... Clustering sa mi osvedčil ako aktivita, ktorá núti žiakov rozmýšľať, viac komunikovať, rozvíjať si slovnú zásobu. Využívam ju aj v reflexii na zopakovanie si vedomostí z daného učiva. Pomohla žiakom so záverečnou aktivitou Cinquain (napr. nájsť vhodné synonymum k slovu zima). Jedná sa o techniku štruktúrovaného písania na základe danej štruktúry. Žiaci síce pracovali samostatne, ale pokyny k básni som im zadávala ja (viď. Reflexia). Z vlastnej skúsenosti odporúčam spájať tieto dve aktivity, nakoľko samostatný cinquain je pre žiakov prvého stupňa náročný.

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Ročník: druhý

Téma: Medovníková chalúpka

Ciele:

Kognitívny: Poznať slovenské ľudové rozprávky. Dokázať čítať s porozumením, zamerať sa na opis postavy.

Afektívny: Prehĺbiť čitateľský zážitok prostredníctvom literárneho textu. Spolupracovať v skupine. Tolerovať názor iných.

Psychomotorický: Zorientovať sa v zadaných úlohách a doplniť o chýbajúci nový údaj. Precvičovať komunikačné jazykové zručnosti. Dotvoriť maketu ježibaby.

Forma práce: skupinová, frontálna

Metódy: rozhovor, didaktická hra, Rotujúci kolotoč, Akrostich, EUFOtechnika: Čarujem, čarujem, Mojich sedem tvárí, Báseň piatich zmyslov

Pomôcky: úryvky ľudových rozprávok, písacie potreby, kancelársky papier, nožnice, maketa ježibaby

Postup

Ľudovú rozprávku Medovníková chalúpka čítajú žiaci druhého ročníka na dvoch vyučovacích hodinách. Daný námiet vyučovacej hodiny je dobré realizovať až po prečítaní rozprávky, plynulom osvojení textu.

Evokácia

So žiakmi vedíme rozhovor o rozprávkach, o charakteristických znakoch a o ich najobľúbenejšej rozprávke.

Didaktická hra : Hádaj „Aká je to rozprávka ?“ : žiaci sedia v kruhu na koberci, učiteľ číta úryvky z rôznych ľudových rozprávok (Snehulienka, Medovníková chalúpka, Kráska a zviera, Na vlásku, Žabiak kráľom atď.). Žiaci hádajú, o akú ľudovú rozprávku ide. Na základe počutého a otázok učiteľa hľadajú, čo majú dané rozprávky spoločné. Postupne prichádzajú na slovo zlá žena, baba – jaga, striga, čarodejnica, JEŽIBABA.

Uvedomenie

Žiaci sú rozdelení do skupín po troch čarovnou vyčítankou ježibaby: „Abra – dabra, sipoli sa, sipoli, sapoli sa, HU- HU-HU !“. Prvý vyčítaný –prvá skupina, druhý vyčítaný – druhá atď., šiesty nanovo prvá .... Skupiny pracujú podľa zadania v časovom intervale 5-15 minút podľa náročnosti techník . Po ukončení si každá skupina zhotovuje svoju maketu podľa svojich predstáv, prípadne vytvára svoj vlastný obrázok podľa vlastnej fantázie.

1. skupina – Rotujúci kolotoč
2. skupina – Akrostich
3. skupina – EUFOtechniky : Čarujem, čarujem
4. skupina - Mojich sedem tvárí
5. skupina - Báseň piatich zmyslov

1.skupina

Rotujúci kolotoč – Medovníkový domček

Úlohou skupiny je napísať rozprávku Medovníková chalúpka technikou - rotujúci kolotoč (Obrázok 12). Po napísaní prvej vety prvým žiakom, druhý žiak si musí vetu prečítať a pokračovať v písaní jeho myšlienok v druhej vete, tretí .. tretiu... To všetko sa dokola opakuje, kým nie je námiet vyčerpaný (Príloha 3).

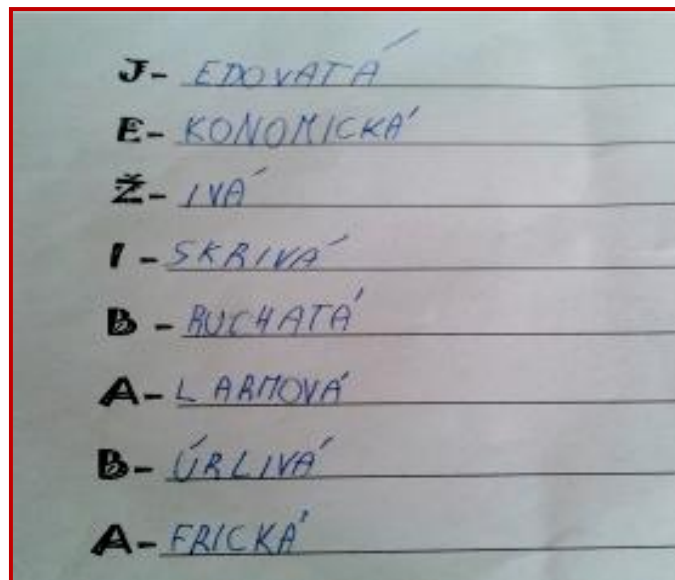

Obrázok 12 Rotujúci kolotoč

Prameň : vlastný archív

2. skupina :

Akrostich: Úlohou skupiny je na každé písmeno slova JEŽIBABA vymyslieť a zapísať prídavné meno. Keďže žiaci 2. ročníka neovládajú učivo o slovných druhoch, motiváciou na tvorivé písanie je otázka: Aká môže byť tvoja ježibaba? (Obrázok 13) .

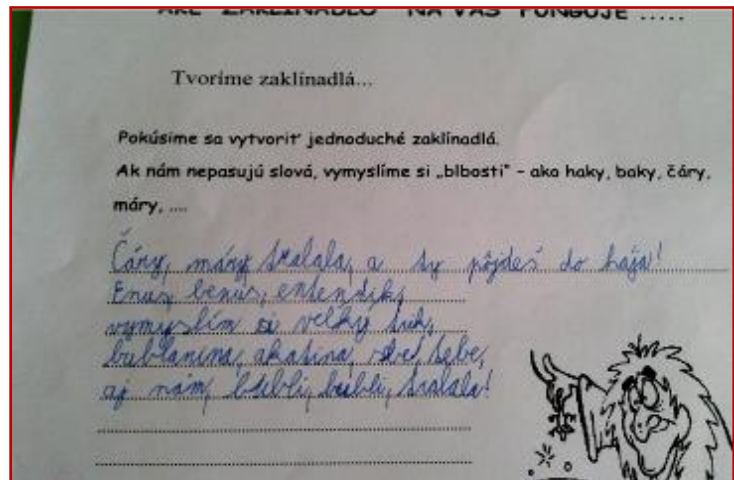
Obrázok 13 Akrostich

Prameň: vlastný archív

3. skupina

EUFOTECHNIKA – Čarujem, čarujem

Žiaci vytvárajú jednoduché zaklínadlo s cieľom začarovať, prečarovať, či pričarovať. Vytvárajú čarodajné formulky, ktoré baba – jaga môže používať (Obrázok 14).

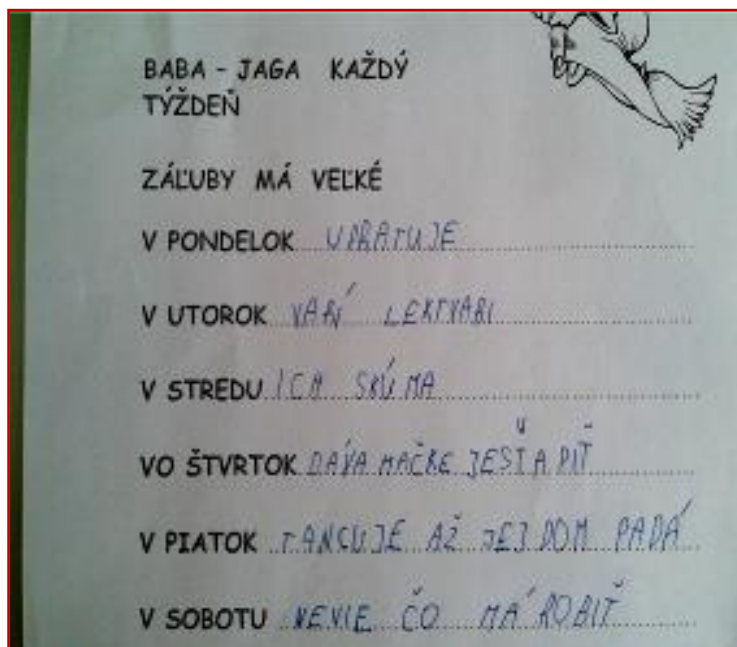
Obrázok 14 Čarujem, čarujem

Prameň: vlastný archív

4. skupina

Mojich sedem tvárí

Úlohou skupiny je vytvoriť týždenný režim baby – jagy (Obrázok 15). Dopisujú, aké má ježibaba záľuby od pondelka po nedeľu. (Príloha 4)

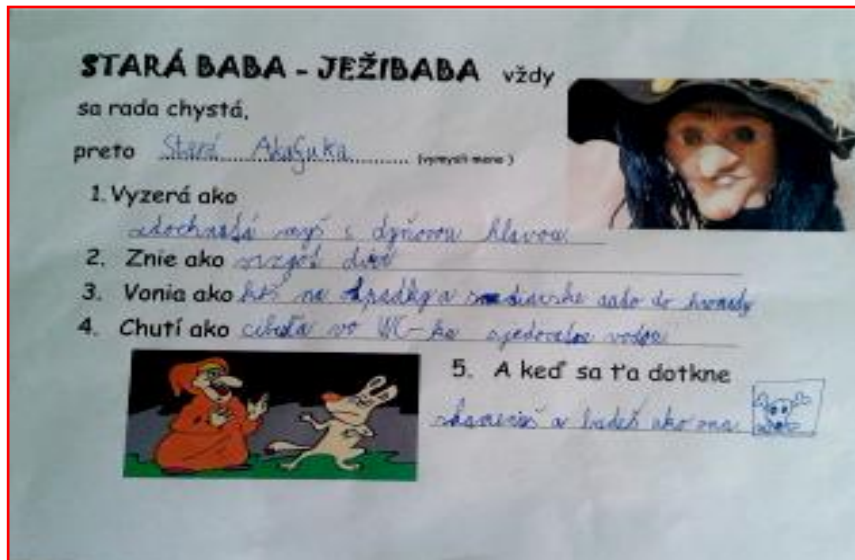
Obrázok 15 Mojich sedem tvárí

Prameň : vlastný archív

5. skupina

Báseň piatich zmyslov

Cieľom tejto techniky je za pomoci zmyslov vytvárať báseň dopisovaním do začatých veršov (Obrázok 16). Stará baba – ježibaba vždy sa rada chystá, preto ...

Obrázok 16 Báseň piatich zmyslov

Prameň: vlastný archív

1. riadok: Vyzerá ako ...
2. riadok: Znie ako ...
3. riadok: Voní ako ...
4. riadok: Chutí ako ...
5. riadok: A keď sa jej dotkneš ...

Reflexia

Zhodnotenie vyučovacej hodiny. Spoločné čítanie prác tvorivého písania na koberci a prezentácia prác na triednej nástenke.

Analýza vyučovacej hodiny

Cieľom tejto vyučovacej hodiny bolo splniť kognitívne, afektívne a psychomotorické ciele vyučovacej hodiny : poznať slovenské ľudové rozprávky, tvorivým písaním opísať postavu rozprávky, pracovať v skupine ..., ako aj moja snaha využiť čo najviac techník tvorivého písania na jednej vyučovacej hodine. Musím konštatovať, že kombinácia techník v rámci hodiny podnietila žiakov k vysokému stupňu aktivity, tvorivosti a nápaditosti. Práve toto spojenie rozvinulo u žiakov prirodzené písanie nielen u skúsených, ale aj u menej talentovaných pisateľov, rozvinulo pisateľské zručnosti (vid'.

Mojich sedem tvárí, Báseň piatich zmyslov). Žiaci nemali obavy vyjadriť svoj názor, nemali strach z písania.

Tému pre žiakov som zvolila ja. Je však na učiteľovi ako to sklbi do jedného celku. Dôležité je vybrať správnu postavu či už hlavnú alebo vedľajšiu (vhodné sú postavy so zápornými vlastnosťami, deťom sú bližšie), ďalej príprava jednotlivých pracovných listov, ktoré sú tematicky zamerané.

V úvodnej časti hodiny som použila didaktickú hru Hádaj, aká je to rozprávka? Odporúčala by som využiť aj Clustrering na slovo Rozprávka. Žiaci boli do skupín rozdelení čarovou vyčítankou. Práca v skupine je veľmi náročná. Musia sa naučiť dodržiavať pravidlá, tolerovať názor iných, navzájom spolupracovať. Deti sa vyberajú do skupín podľa toho, kto je s kým kamarát. Doporučujem aj to, aby si každý žiak nevyberal skupinu sám, ale napr. vytiahol si obrázok, rozpočítaním, vyčítankou.

Žiakov naviac zaujala technika Báseň piatich zmyslov, Mojich sedem tvárí a Čarujem, čarujem. Deti mali dotvoriť denný režim ježibaby; za pomoci zmyslov dopísať začaté verše ako ježibaba vyzerá, cíti, chutí ... ; vymyslieť čarovné zaklínadlo. Tieto techniky vyvolali u detí masovú reakciu: smiali sa, podsakovali na stoličkách, snažili sa vymyslieť čo najvtipnejšiu odpoveď. O úspechu týchto aktivít svedčí to, že deti mali o pracovné listy záujem aj po skončení vyučovacej hodiny. To ma veľmi potešilo. Doporučujem pri zostavovaní pracovných listov dať priestor deťom zmeniť aj charakter postavy, nakoľko niektorí žiaci sklzli k použitiu pejoratív.

Najväčšie problémy mali žiaci pri technike Rotujúci kolotoč. Žiaci mali napísať stručný obsah rozprávky, nadviazať na myšlienku svojho spolužiaka. Teda museli vetu prečítať a pokračovať v písaní. Nedostatky sa vyskytli pri formulácii viet, aby sa slová neopakovali, nezačínať vetu „ a potom, a keď“. Deťom táto aktivita trvala najdlhšie, je na ňu potrebný dlhší časový priestor.

Doporučujem túto aktivitu realizovať samostatne, nemiešať s inými aktivitami.

Aktivita Akrostich bola realizovaná skupinou č. 2. Ústredným pojmom bolo slovo JEŽIBABA, kde na začiatkové písmená žiaci vymýšľali slovné asociácie k otázke Aká môže byť tvoja ježibaba?. Túto aktivitu majú žiaci v mojej triede radi, preto aj ich práca bola veľmi aktívna.

Obmena tejto aktivity – spájať jednotlivé slovné asociácie do básne, príbehu...

Bolo by vhodné tento námet dať do dvojhodinového vyučovacieho bloku, aby sa skupiny navzájom vymenili a doplnili vyučovaciu hodinu o dramatizáciu .

6 ODPORÚČANIA PRE PEDAGOGICKÚ PRAX

Všetky techniky tvorivého písania, ich kombinácie uvedené v tejto osvedčenej pedagogickej skúsenosti, ktoré som využila v edukačnom procese odporúčam v praxi využívať. Veľmi sa mi osvedčili najmä pri opakovaní učiva jednotlivých vyučovacích predmetov.

Dôvody aplikácie do vyučovacieho procesu sú nasledovné:

- rozvoj písania - individuálneho štýlu u žiakov nielen skúseným, ale aj menej talentovaným pisateľom
- rozvoj ich pisateľských zručností
- rozvoj prirodzeného písania
- techniky písania pomáhajú vo vyššej miere aktivizovať žiakov
- žiaci využívajú tvorivosť a fantáziu pri svojej práci
- žiaci nemajú obavy vyjadriť svoj názor, hodnotiť seba i ostatných
- žiaci sa učia spolupracovať v skupinách
- odbúravajú strach z písania
- opakujú si získané vedomosti zaujímavejšou formou
- vytvárajú vlastný projekt zložený z rôznych činností a na rôznych vyučovacích predmetoch
- dokážu prezentovať svoj projekt pred spolužiakmi

Konkrétnejšie odporúčania sú spomenuté v analýzach pri každej vyučovacej hodine. Žiakom táto práca poskytla pocit radosti, bavila ich a tešili sa pri konečnej prezentácii svojich prác na triednej nástenke.

ZÁVER

Základným cieľom primárnej edukácie je všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa. Súčasná moderná škola má veľký záujem zefektívniť vyučovací proces a to tak, aby učenie bolo pre žiakov zaujímavé a prítiažlivé. Osobitné miesto v tomto zložitom systéme si postupne vytvára práve tvorivé písanie.

Tvorivé písanie je jedným z účinných prostriedkov rozvíjania tvorivosti osobnosti. Mnohorakosť tvorivého písania ponúka množstvo techník a postupov, ktoré vyvolávajú a podnecujú u žiakov tvorivosť, chuť a aktivitu zapojiť sa do vyučovacieho procesu. Zažiť tvorivú atmosféru v triede, mať často lepšie nápady či výsledky tvorivej činnosti ako sám učiteľ a naučiť žiaka pomáhať poznávaniu svojich pocitov, skúseností, názorov, hodnôt. Úspešná aplikácia tvorivého písania do edukácie súvisí s aktívnym prístupom učiteľa. Je jeho nástrojom, poskytuje mu priestor pre jeho realizáciu a skvalitnenie jeho práce.

Cieľom mojej OPS bolo spestriť vyučovacie hodiny využitím techník tvorivého písania nielen v predmete slovenský jazyk a literatúra, ale aj v predmetoch prírodovedného a spoločenskovedného charakteru. Môžem s istotou tvrdiť, že vhodným výberom techník tvorivého písania sa vyučovacia hodina stáva zaujímavejšou, rôznorodejšou. Prostredníctvom písania a zážitku z vlastného autorstva sa žiak mení z pasívneho poslucháča na aktívneho, zapája sa do vyučovacieho procesu s nadšením.

V rámci tejto OPS žiaci získali zručnosti v čítaní s porozumením, v tvorivom písaní textu, učili sa hodnotiť a vystupovať pred spolužiakmi. Zvýšil sa aj záujem žiakov o vyučovanie, pracovali s nadšením a boli hrdí pri prezentácii svojich prác.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. ELIAŠOVÁ, A. 2011. Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese. Univerzita Komenského Bratislava. 2011. ISBN: 978-80-223-3079-4
2. FIŠER, Z. 2001. Tvorčí psaní. Malá učebnice technik tvorčího psaní. Brno: Paido. 2001.
3. Katedra slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity 2001. Slovo o slove. Ročník 7. Náuka Prešov. 2001. ISBN: 80-89038-88-5
4. KLIMOVÍČ, M. 2009. Tvorivé písanie v primárnej škole. Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy. 2009. ISBN: 978-80-8068-982-7
5. ZELINA, M. 1996. Stratégie a metódy rovoja osobnosti dieťaťa (metódy výchovy). 2.vydanie. IRIS Bratislava. 1996. ISBN: 80-967013-4-7

Internetové zdroje

6. MANCOVÁ, M., ŠTEFEKOVÁ, K. 2011. Štátny vzdelávací program. Slovenský jazyk a literatúra – príloha ISCED 1. Štátny pedagogický ústav. Bratislava. 2011. Dostupné na internete:
http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/vzdelavacie_oblasti/slovensky_jazyk_isced1.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 BINGO

Príloha 2 Sumeri – kolíska civilizácia

Príloha 3 Medovníkový domček

Príloha 4 Tvorivé písanie – JEŽIBABA

BINGO

Meno: *Valentín II*

Napíš dlhé samohlásky: <i>á, é, í, ó, ú, ý</i>	Slovo DŽBÁN má ? písmen: <i>5</i>	Napíš dve trojslabičné slová: <i>mačička, kavička</i>
Doplní ä alebo e : l <u>e</u> pidlo žrie <u>b</u> med <u>v</u> dev <u>ä</u> P <u>e</u> t'ko	Hlásky a, e, i, o, u, y, ä sú <i>krátké samohlásky</i>	Napíš dve jednoslabičné slová: <i>leč, pet</i>
Slovo CHLIEB má ? hlások: <i>5</i>	Tvrdé spoluhlásky sú: <i>g, h, k, ch, d, s, n, l</i>	Doplní i/í, y/ý : k <u>i</u> vať Den <u>i</u> sa burg <u>y</u> ňa g <u>y</u> tara

Nájdi niekoho, kto ti vyrieši úlohu v jednom okienku.
 keď máš všetky úlohy, zakrič si **BINGO**.

Valentín, II.D

KOLESO a SUMERSKÁ CIVILIZÁCIA

Približne pred 5000 rokmi, keď väčšina ľudstva ešte vždy putovala po zemi hľadajúc potravu +
pozdĺž riek Eufrat a Tigris sa dialo niečo nové. V tejto oblasti, ktorú starí Gréci nazývali Mezopotámia, vznikla prvá civilizácia na svete. Ľudia, ktorí tam žili nazývali svoju krajinu **Sumer**. ✓

Jedným z najvýznamnejších vynálezov ľudstva je nepopierateľne **koleso**. Jeho vynález sa datuje okolo roku 5000 pred n. l. a to v starovekej Mezopotámii. +

Krátko po vynájdení sa začalo používať ako dopravný prostriedok, a to v kombinácii s osou a druhým kolesom. ? Tak vznikli prvé dopravné prostriedky ako kára a voz, ktoré umožňovali transport ťažkých predmetov či ľudí.

Prvé kolesá boli jednoduché drevené disky s otvorom na os. Neskôr sa začali používať ľahšie kolesá, ktoré dali vznik čoraz rýchlejšim dopravným prostriedkom používaným na najrôznejšie účely. K zjednodušeniu transportu ťažkých predmetov ✓
(napr. kamenných blokov) sa pod tieto podkladali okrúhle kmene, ktoré môžeme považovať za prvé primitívne kolesá.

Podľa archeologických nálezov bolo najstaršie koleso nájdené v Slovinsku pravdepodobne z roku 3200 pred n. l. +

Staroveký kolesový voz: nájdený pri jazere Sevan, Arménsko +

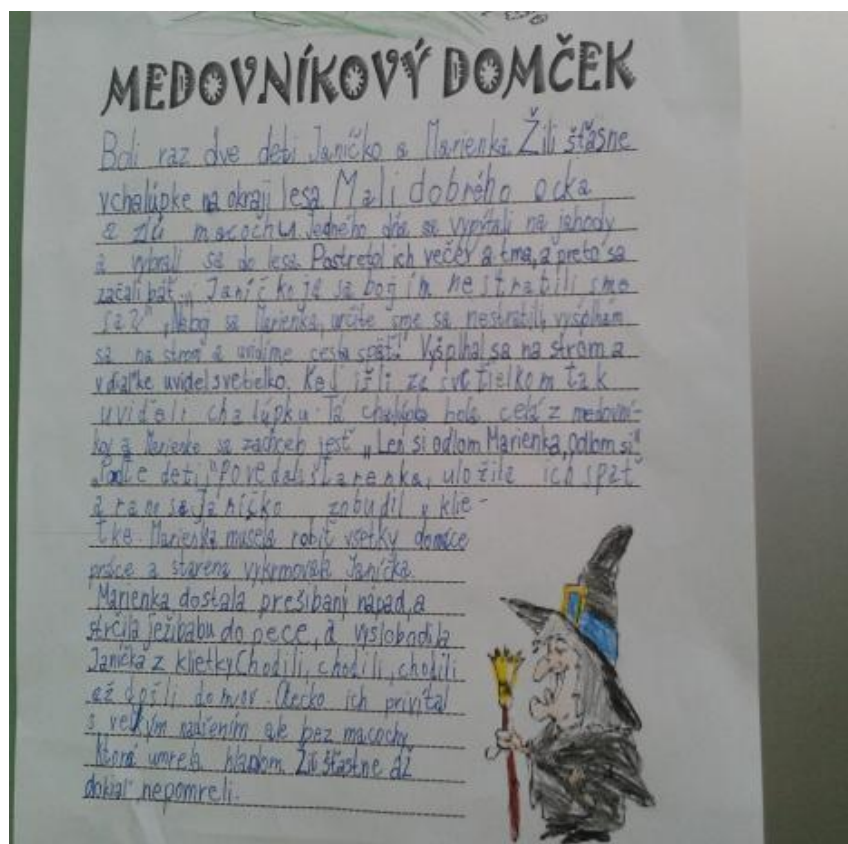
„Čo by mohlo byť také významné na obyčajnom kolese?“ Ale pozor – nepodceňujte obyčajné kolesá a to či už veľké alebo malé kolieska. Len si na chvíľku predstavte, čo by sa stalo, keby tak naraz, akoby mávnutím čarovného prútika, zmizli zo sveta všetky kolesá a kolieska. Bola by to skutočná katastrofa. Zastavili by sa autá a vlaky, stíchli by dielne a továrne, elektrárne by prestali dodávať do siete elektrickú energiu. Proste všetka pracovná činnosť by naraz prestala. To preto, že v každom stroji, od vreckových hodín až po kozmické rakety.

Marko, III.D

Príloha 3 Medovníkový domček

Práca v skupine: Emka, Zuzka a Želka

Emka, Zuzka, Želka, II.D

Príloha 4 Tvorivé písanie - JEŽIBABA

Tvorivé písanie - JEŽIBABA

BABA - JAGA KAŽDÝ
TÝŽDEŇ

ZÁLUBY MÁ VEĽKÉ

V PONDELOK *upravuje svoj dom*

V UTOROK *varí jed*

V STREDU *umiera si vlasi*

VO ŠTVRTOK *dáva mačke piť jed*

V PIATOK *umiera sa*

V SOBOTU *bančuje rep*

A V NEDEĽU

umiera od smiechu že najmä je pondelok

Jakub, II.D